

Masterstandaard

Geactualiseerde versie 2026

Oktober 2026

Vereniging Hogescholen

Voorwoord

Masteropleidingen hebben binnen het hoger beroepsonderwijs (hbo) een prominente plek en hiermee bieden zij meerwaarde voor de kennissamenleving. In deze kennissamenleving spelen maatschappelijke vraagstukken, die in de mate van complexiteit meer divers worden. Een master in het hbo is beroepsgeoriënteerd, heeft een directe link met de praktijk en leidt hoogopgeleide professionals op die met deze complexe vraagstukken om kunnen gaan. Daarnaast is een master ook van belang voor de instellingen zelf, omdat de onderzoekskwaliteit en -cultuur wordt versterkt door de aanwezigheid van deze opleidingen in hogescholen.

Inmiddels zien we een gestage groei van het aantal masteropleidingen in het hbo. De diversiteit in het opleidingen-aanbod in het hbo neemt eveneens toe. Steeds meer hogescholen bieden associate degree-, bachelor- en masteropleidingen aan. Daaraan wordt naar verwachting binnenkort de in ontwikkeling zijnde Professional Doctorate (PD) toegevoegd. De verschillende masteropleidingen sluiten aan op deze actuele ontwikkelingen in het werkveld en in het hbo.

De masterstandaard is gebaseerd op nationale en internationale standaarden voor het masterniveau. Het doel van deze masterstandaard is het expliciet maken van de kern van een masteropleiding binnen een hbo-instelling. De standaard dient als een richtpunt voor de ontwikkeling van (landelijke) beroeps- en opleidingsprofielen en voor de uitwerking daarvan in de curricula van de afzonderlijke opleidingen. De standaard geeft de prominente plaats van beroepsoriëntatie van de master aan, met de intentie om hierin richtinggevend te zijn in het masteraanbod binnen het hbo.

Dit document is een actualisering van de ‘landelijke professionele masterstandaard’ zoals deze in 2019 is vastgesteld door de Vereniging Hogescholen. Het actualiseren van deze masterstandaard komt niet alleen voort uit de goede gewoonte om bij het herijken van dit type documenten een zekere kwaliteitscyclus na te streven (waarbij 6 tot 8 jaar gangbaar is) maar wordt ook ingegeven door de ontwikkelingen in het praktijkgericht hoger onderwijs zelf, zoals de recente ontwikkeling van cross-sectorale masteropleidingen, de uitbreiding van voltijdse masteropleidingen in het hbo, de ontwikkeling van de al genoemde PD-trajecten en voortschrijdende kennis en inzicht in het duiden van de professionele oriëntatie in masteropleidingen, met name bij de pijler Onderzoekend vermogen.

Deze masterstandaard 2026 is geactualiseerd door een werkgroep van het Landelijk Platform Professionele Masters binnen de Vereniging Hogescholen, aangevuld met enkele inhoudelijke experts. Zij hebben de standaard doorontwikkeld in afstemming met de achterban en passend bij de internationale kaders. Deze werkgroep heeft voortgebouwd op het werk van de vorige werkgroep masterstandaard (2019): Willie van der Galiën-Roodhardt, Margreet Riemersma, Ellis Visch, Miriam Losse, Lisette Munneke, Petra Kanters, Marianne Kok, Hugo Nierstrasz, Jacqueline Kok en Didi Griffioen.

We hebben hiermee de master in het hbo gekenschetst vanuit de ambitie om een eenduidig en duidelijk beeld neer te zetten van het masterniveau in samenhang met de professionele oriëntatie van het hbo. Via deze weg willen wij tot slot eenieder bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan het vorm en inhoud geven aan deze vernieuwde masterstandaard. Zo is bij het actualiseren van deze masterstandaard onder andere input geleverd door:

- Lectoren Daan Andriessen en Arienne van Staveren, programma-commissie Professional Doctorate bij het duiden van de positie van de master in het hbo ten opzichte van de PD;
- Lectoren Anje Ros en Petra Poelmans, bij het nader duiden van de verschillende aspecten van complexiteit en de Complextool.

De werkgroep actualisering masterstandaard 2026:

- Willie van der Galiën-Roodhardt, Programmadirecteur Masteropleidingen, NHL Stenden Hogeschool
- Petra Kanter, Strategische Agenda Programmamanager Impuls Masteronderwijs Hogeschool Rotterdam, Voorzitter Landelijk Platform Professionele Masteropleidingen
- Henk Delger, Voorzitter HAN Masternetwerk, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Miriam Losse, Senior Advisor Research and Education, Saxion University of Applied Sciences
- Lisette Munneke, Lector Onderzoekend Vermogen, Hogeschool Utrecht.

Deze versie is officieel vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen op 9 oktober 2026.

Inhoud

1	Inleiding	4
11	Doel van de masterstandaard	4
12	Pijlers van een master in het hbo	4
13	Diversiteit in masteropleidingen	5
2	Uitgangspunten	8
3	De standaard	10
31	A. Meesterschap	11
32	B. Onderzoekend vermogen	11
33	C. Interprofessioneel handelen	12
34	D. Doorwerking	13
4	Verantwoording	15
41	Dublin Descriptoren	15
42	Het Nederlands Qualificatie Framework (NLQF)	16
5	Toelichting validatie masterstandaard	19
51	Context en karakteristiek	19
52	A. Meesterschap	19
53	B. Onderzoekend Vermogen	20
54	C. Interprofessioneel handelen	20
55	D. Doorwerking	21

1 Inleiding

1.1 Doel van de masterstandaard

Het doel van de masterstandaard is het expliciet maken van ijkpunten voor eindniveau van een masteropleiding in het hbo. De masterstandaard wordt veel gebruikt bij het ontwikkelen van nieuwe masteropleidingen en het herontwikkelen van bestaande masteropleidingen.

De masterstandaard is gericht op:

- Het inspireren van opleidingen aan hogescholen die zich richten op het (verder) voorzien in verbreding en verdieping van masterstudenten in professionele praktijken (*hoofdstuk 2*): *Wat zijn de inhoudelijke pijlers voor masteronderwijs?*
- Het geven van inzicht in de diversiteit in masteropleidingen in het hbo (*paragraaf 1.3*): *Welke soorten masters zijn er?*
- Het helpen bij het duiden van niveauverschil tussen bachelor en master enerzijds en tussen master en PD anderzijds (*paragraaf 1.4*). *Wat zijn aanknopingspunten voor relatieve verschillen in niveau tussen bachelor en master en tussen master en PD?*

De pijlers, de diversiteit en de relatieve positie van masters in het hbo lichten we in de volgende paragrafen kort toe.¹

1.2 Pijlers van een master in het hbo

In hoofdstuk 3 worden de pijlers van de masterstandaard nader uitgewerkt.

Kort samengevat zijn dat:

- A. Meesterschap, als kenmerk van senioriteit in de beroepsuitoefening;
- B. Onderzoekend vermogen, als basis voor het omgaan met kennis en ontbreken van kennis;
- C. Interprofessioneel handelen, als kenmerk van complexiteit van taken van master professionals;
- D. Doorwerking, als focus van situationele vraagstukken van master professionals.

¹ Leeswijzer: Waar in dit document wordt gesproken over 'hij'/'zijn' kan ook 'zij'/'haar' en 'die'/'diens' gelezen worden

1.3 Diversiteit in masteropleidingen

Afhankelijk van de sector, het doel en de doelgroep van de masteropleiding verschilt de inrichting van masteropleidingen in het hbo. Dat is ook terug te zien in de diversiteit in het masteraanbod van hogescholen.

Masteropleidingen worden zowel in voltijd, in deeltijd als duaal aangeboden. Masteropleidingen in het hbo kunnen primair gericht zijn op een nationale of internationale doelgroep. Hogescholen bieden zowel bekostigde als niet-bekostigde masteropleidingen aan. Er zijn daarbij verschillende typen masteropleidingen te onderscheiden.

Variatie in soort masteropleidingen

- Doorstroommaster: een masteropleiding die direct aansluitend op de bacheloropleiding wordt gevolgd.
- Post-experience master: een masteropleiding die de professional verbreding en verdieping biedt binnen het eigen beroep of rondom een maatschappelijk vraagstuk. Om in te stromen is relevante werkervaring vereist.

Variatie in oriëntatie:

- Beroepskwalificerende master: Het masterdiploma is nodig om het beroep uit te oefenen;
- Specialiserende master: De toenemende complexiteit van de beroepspraktijk kan tot verregaande specialisaties in één vakgebied of sector leiden. De masteropleiding biedt de student verdieping en verhoogt het niveau van de beroepsuitoefening. De instroom varieert van de ervaren professional tot doorstromende bachelor-afgestudeerden;
- Cross-over master: De toenemende complexiteit van de beroepspraktijk leidt vaak tot de noodzaak van crossovers tussen vakgebieden of sectoren. De masteropleiding traint de student in het combineren van kennis en vaardigheden uit verschillende disciplines, om zo bij te dragen aan complexe vraagstukken.

De beschrijving van de master in het hbo is in dit document zo opgesteld dat deze recht doet aan bovenstaande rijkheid aan diversiteit in masteropleidingen in het hbo.

1.4 Masterniveau in relatie tot de bachelor en de PD

Master versus bachelor in het hbo

Voor het denken over onderscheid in niveau is het boven alles belangrijk dat het altijd om relatieve verschillen binnen beroepspraktijken gaat. Echter, globaal gezien verschilt een master (NLQF-niveau 7) ten opzichte van een bacheloropleiding (NLQF-niveau 6) in het hbo door:

- de meer specialistische aard van beroepstaken;
- een grotere mate van verdieping;
- een hogere complexiteit van beroepsvraagstukken, zoals: meer vakoverstijgende aspecten;
- het kunnen verbinden van perspectieven over sectoren en disciplines heen;
- een hogere complexiteit van beroepscontexten, zoals: meer betrokken stakeholders, relatief meer focus op beroepsvraagstukken dan op beroepstaken, terwijl in bacheloropleidingen het accent relatief zwaarder ligt op beroepstaken.

Beroepsvraagstukken op masterniveau overstijgen daarbij vaak de ‘dagelijkse’ taken en hebben regelmatig een projectmatig karakter.

Master versus Professional Doctorate

De PD is een doctoraatsprogramma dat wordt aangeboden door de hogescholen van Nederland. Het is een leertraject gericht op de (beroeps)praktijk dat opleidt tot hooggekwalificeerde, onderzoekende professionals die ‘leren interveniëren in complexe praktijken’ op niveau 8 van het NLQF. Het is hiermee gelijkwaardig aan, maar verschillend van de PhD die bij universiteiten wordt aangeboden. PD-kandidaten leren handelingskennis, processen en producten te ontwikkelen voor het tot stand brengen en valideren van interventies bij complexe praktijkvraagstukken.

In 2023 is een pilot voor de ontwikkeling van PD-trajecten gestart. Het proces voor de wettelijke verankering van de PD heeft in 2026 vorm gekregen. PD-kandidaten leren een complex maatschappelijk vraagstuk in een concrete situatie op methodische wijze te beïnvloeden en daarbij handelingskennis, processen en producten te ontwikkelen die ook in andere situaties kunnen worden gebruikt.

Het PD-programma leidt op tot zelfstandig onderzoekende, interveniërende professionals die in primo leren in concrete situaties complexe problemen aan te pakken en daarvoor nieuwe, generieke kennis ontwikkelen rondom nieuwe interventies aangaande een relevante uitdaging in maatschappij of werkveld, met een mogelijke doorwerking naar de wetenschap – bijvoorbeeld door ook te publiceren in wetenschappelijke tijdschriften.

1.5 Complexiteit in masteropleidingen

De master in het hbo kenmerkt zich door het werken aan complexe praktijkvraagstukken in dynamische contexten, met meerdere stakeholders, tegenstrijdige belangen en onvolledige informatie.

De complextool biedt een gedeeld referentiekader om deze complexiteit expliciet te maken en te duiden in relatie tot opleidingsniveau van de studenten die eraan werken. Daarmee ondersteunt de tool het onderscheiden én bewaken van het masterniveau (NLQF-7) ten opzichte van bachelorniveau (NLQF-6) en het bovenliggende niveau NLQF-8 (PD), zonder de complexiteit van praktijkvraagstukken te reduceren tot uniforme of lineaire leeruitkomsten. De complextool sluit hiermee aan bij de kern van de masterstandaard, waarin complexiteit wordt gezien als een wezenlijk kenmerk van professionele masterpraktijken.

De functie van de complextool in relatie tot deze masterstandaard is analytisch en ontwerpondersteunend en niet normerend of beoordelend. De tool helpt opleidingen, docenten, studenten en praktijkpartners om het niveau en de aard van praktijkvraagstukken systematisch te verkennen langs acht dimensies, gericht op de complexiteit van het vraagstuk zelf en de complexiteit van het samenwerkingsproces. Hierdoor ontstaat een gemeenschappelijke taal om te relateren hoe meesterschap, onderzoekend vermogen, interprofessioneel handelen en doorwerking zich concreet manifesteren binnen specifieke onderwijs- en praktijkcontexten, en hoe de gevraagde mate van autonomie en begeleiding daarbij in balans kan worden gebracht.

In het gebruik binnen masteropleidingen kan de complextool worden ingezet als reflectief instrument bij het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van praktijkgerichte leer- en onderzoekstrajecten. Zo kan de tool vooraf ondersteunen bij het selecteren en vormgeven van geschikte praktijkvraagstukken op masterniveau, tijdens het traject helpen om begeleiding en samenwerking bij te stellen, en achteraf bijdragen aan een gezamenlijke duiding van het bereikte niveau en de gerealiseerde doorwerking. Daarmee fungeert de complextool als een hulpmiddel om het gesprek over complexiteit, niveau en professionele ontwikkeling expliciet te voeren binnen het kader van deze masterstandaard, zonder deze te vervangen of te vereenvoudigen.

De complextool is online te raadplegen via deze link: [Complextool](#).

2 Uitgangspunten

De standaard beschrijft de kern van masters in het hbo en kan voor meerdere doeleinden ingezet worden als referentiepunt. Ten eerste kan de masterstandaard gebruikt worden voor het ontwikkelen dan wel vaststellen van (landelijke) beroeps- en opleidingsprofielen. Daarnaast is de masterstandaard ondersteunend bij het ontwikkelen van nieuwe masteropleidingen en fungeert zij als gezamenlijk kwaliteitskader. Tenslotte is de masterstandaard ook een middel om de masteropleidingen in het hbo kernachtig te profileren.

De standaard is een richtpunt waarbij het adagium 'pas toe of leg uit' wordt gehanteerd, er kan afgeweken worden van deze standaard mits dit onderbouwd wordt. Dit biedt ruimte gezien de diversiteit aan masteropleidingen en sectoren die we binnen het hbo kennen.

De primaire oriëntatie van deze masterstandaard is een typering van het eindniveau van master-afgestudeerden in het hbo. Deze masterstandaard komt niet in de plaats van de niveaubeschrijvingen uit de Dublin-descriptoren en het Nederlands Kwalificatie Raamwerk (NLQF). Deze standaarden zijn wel gebruikt ter validatie van deze masterstandaard. In aanvulling daarop benadrukt deze masterstandaard de professionele oriëntatie die masters in het hbo hebben. Ze zet uiteen wat dat betekent voor wat van een master in het hbo verwacht wordt.

2.1 Karakteristiek

Een masterprofessional is in staat te werken in een onbekende, wisselende leef- en werkomgeving met een hoge mate van onzekerheid, ook internationaal (NLQF-7). De hoge complexiteit van contexten leidt tot uitdagende vraagstukken. Die vragen om een stevige kennisbasis - soms specialistisch van aard -, maar ook om het kunnen signaleren van beperkingen van bestaande kennis (NLQF-7). Hogescholen vormen daarom een geschikte plek bij uitstek voor masters met een beroepsgerichte oriëntatie.

Complexe vraagstukken vergen veelal ook een multidisciplinaire aanpak, over de grenzen van het eigen vakgebied heen. Dat vraagt om voortdurend in staat te zijn van perspectief te wisselen en de eigen aannames en oordelen te bevragen. Een masteropleiding met een beroepsgerichte oriëntatie voorziet in de behoefte om professionals hierop de benodigde bagage mee te geven.

Complexe contexten vragen een hoog analytisch niveau, met veelal onvolledige informatie. Een master bereidt studenten voor op het kunnen integreren van nieuwe situationele kennis in hun handelen.

Wat een afgestudeerde masterprofessional kenmerkt en waarvoor een master in het hbo dus opleidt, is samengevat in de volgende karakteristiek:

Afgestudeerde master-professionals werken in een beroepsgerichte context aan complexe praktijkvraagstukken.

Ze doen dit vanuit een stevige theoretische en actuele kennisbasis, onderzoeksmatige attitude en werkwijzen.

Ze handelen professioneel vanuit een ethisch en moreel besef en zijn autonoom en reflectief.

Zij zijn doorgegroeid naar een gevorderd niveau en tonen meesterschap in hun discipline.

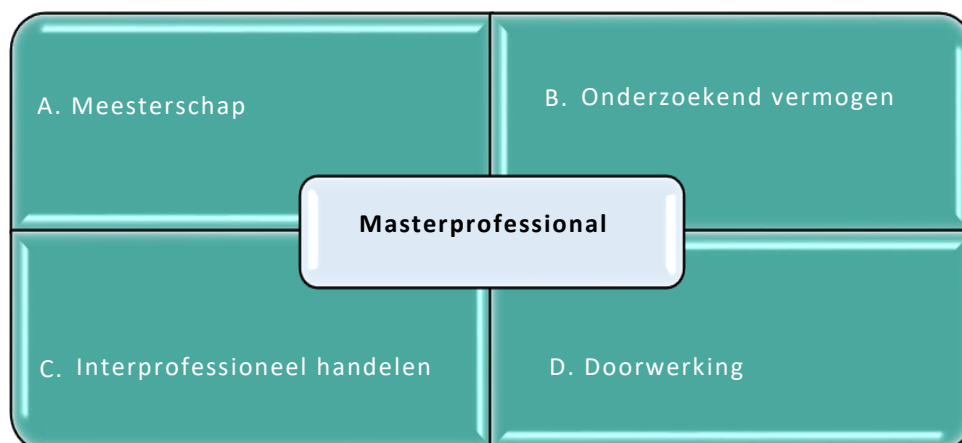
Zij werken hierin zelfstandig en interprofessioneel samen in diverse netwerken.

Zij dragen bij aan kennis die doorwerkt in hun eigen beroepspraktijk.

3 De standaard

Het eindniveau van een master-afgestudeerde in het hbo kan worden gekenschetst aan de hand van vier pijlers:

- A. **Meesterschap**, hierin komt professionele ontwikkeling, het lerend vermogen en ethisch moreel handelen tot uiting.
- B. **Onderzoekend vermogen**, hierin is uiteengezet hoe onderzoekend vermogen de masterprofessionals in staat stelt om de beroepspraktijk te veranderen en doorwerking te bewerkstelligen.
- C. **Interprofessioneel handelen**, waarin het belang van handelen vanuit een breed perspectief en samenwerken in een multidisciplinair netwerk is gekenschetst als voorwaardelijk voor het werk als masterprofessional.
- D. **Doorwerking**, waarin het doel waartoe de masterprofessional werkt is beschreven. Bij het onderzoeken en oplossen van praktijkvraagstukken is het resultaat een verankerde doorwerking (impact) in de beroepspraktijk en het bredere beroepsdomein.

NB

Deze pijlers staan daarbij niet op zichzelf, maar zijn onlosmakelijk verbonden met de andere pijlers van de masterstandaard. Zo veronderstelt de pijler doorwerking bijvoorbeeld onderzoekend vermogen in de wijze waarop kennisontwikkeling in wisselwerking met de praktijk tot stand komt. De pijler meesterschap komt ook tot uiting in professioneel en ethisch handelen en wordt zichtbaar in het interprofessioneel handelen en het samenwerken met diverse betrokkenen binnen en buiten de eigen praktijk.

3.1 A. Meesterschap

Professionele ontwikkeling, lerend vermogen en ethisch, moreel handelen zijn de kern van de pijler meesterschap.

De masterprofessional is reflectief en heeft de regie over zijn professionele ontwikkeling². De professional kan de mate van complexiteit van een praktijkvraagstuk inschatten en bepalen welke verdiepende kennis en ondersteuning uit zijn netwerk nodig is om een vraagstuk te onderzoeken en verder te brengen.

De master-afgestudeerde kan het eigen handelen en dat van anderen kritisch beschouwen aan de hand van morele waarden en is in staat om daarover het debat aan te gaan met collega's, opdrachtgevers en andere partijen. De masterprofessional beschikt daarmee over ethische sensitiviteit en kan meervoudige perspectieven analyseren en vergelijken en is tevens in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie.

Bovenstaande vereist reflecterend vermogen waardoor een masterprofessional het vakmanschap overstijgt en zich ontwikkelt naar meesterschap in het eigen beroepsdomein.

3.2 B. Onderzoekend vermogen

De kern van de pijler Onderzoekend Vermogen is het vermogen om met (ontbrekende) kennis in complexe praktijkvraagstukken om te gaan en, met passende grondigheid en in samenwerking met anderen, tot handelingskennis te komen die bijdraagt aan strategische, tactische of creatieve oplossingen.

Onderzoekend vermogen gaat om het zelfregulerend, actief inzetten én ontwikkelen van kennis door professionals. Een professional verbindt verschillende kennisbronnen doelgericht en maakt beargumenteerde keuzes ten aanzien van diepgang en methodiek om onderbouwde handelingskennis³ te creëren die recht doet aan de aard, urgentie, risico's en context van het vraagstuk.

Handelingskennis omvat alle kennis die is gericht op het verbeteren of optimaliseren van praktijksituaties, zowel via directe interventies als via analyse, ontwerp, besluitvorming, communicatie en evaluatie van professionele processen en de ontwikkeling en verantwoording van bijbehorende producten en artefacten.

Masterprofessionals werken in een beroepspraktijk waarin complexe, ongestructureerde en vaak onvoorspelbare vraagstukken centraal staan. Deze vraagstukken kenmerken zich door meervoudige perspectieven, onzekerheid, tegenstrijdige belangen en uiteenlopende waarden van stakeholders en verwevenheid van inhoudelijke, organisatorische, maatschappelijke en ethische dimensies. Juist in het omgaan met deze gelaagde complexiteit van deze vraagstukken manifesteert zich het onderzoekend vermogen op masterniveau. Dit vermogen stelt de professional in staat om complexiteit niet te reduceren, maar expliciet te analyseren door onderlinge

² Zie bijvoorbeeld het werk van David Schön rondom de reflectieve professional

³ Markauskaite, L., & Goodyear, P. (2017). *Epistemic fluency and professional education: innovation, knowledgeable action and actionable knowledge*. Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-4369-4>

samenhangen, systeem- en kenniscontexten en onderliggende aannames, belangen en onzekerheden zichtbaar te maken.

Onderzoekend vermogen heeft drie essentiële en samenhangende uitingsvormen:

1. Actief opzoeken en benutten van **niet-weten**, zoals dat zich voordoet in complexe praktijksituaties;
2. Maken van bewuste en contextgerichte keuzes in de **benodigde grondigheid** van kennisontwikkeling;
3. Zorgen voor **doorwerking**, waarbij inzichten gezamenlijk worden ontwikkeld en duurzaam worden ingebed in de praktijk⁴.

Het omgaan met complexe praktijkvraagstukken vraagt voortdurend om het actief opzoeken, (h)erkennen en benutten van **niet-weten**. De masterprofessional pendelt daarbij steeds tussen conceptualiseren en concretiseren: deze verbindt eigen professionele expertise, data uit de context en de ervaringskennis van betrokkenen aan wetenschappelijke conceptuele kaders en gebruikt deze kaders om het vraagstuk te verdiepen, te herformuleren en nieuwe handelingsperspectieven te ontwikkelen⁵.

Passende grondigheid vraagt dat professionals contextgericht bepalen welke diepgang en systematiek nodig zijn. Deze afweging betreft de verhouding tussen wat onderzoeks- en kwaliteitskaders vereisen en wat de praktijkcontext vraagt. Afhankelijk hiervan kan passende grondigheid variëren van het zorgvuldig raadplegen (opzoeken) en verbinden van bestaande kennis (uitzoeken) tot het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek (onderzoeken).

Doorwerking komt daarbij tot uiting in de wijze waarop de masterprofessional kennisontwikkeling in wisselwerking met de praktijk vormgeeft. De professional maakt bewuste en contextgevoelige keuzes in hoe kennis ontstaat, gedeeld wordt en betekenis krijgt, zodat deze aansluit bij het denken, handelen en besluiten van betrokkenen.

3.3 C. Interprofessioneel handelen

De kern van interprofessioneel handelen bestaat uit het kunnen duiden en het vertalen naar een handelingsperspectief van de belangrijke, complexe kwesties samen met en vanuit verschillende disciplines, stakeholders, perspectieven en invalshoeken.

De masterprofessional heeft een brede blik op de samenleving en de toekomst. Traditionele werkvelden vallen weg en grenzen tussen sectoren, beroepen en disciplines worden flexibel. Ook vraagt de globaliserende wereld om professionals die oog hebben voor maatschappelijke uitdagingen en die maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen vanuit hun professie.

De masterprofessional kan zich goed bewegen in een internationale context en beschikt over voldoende interculturele competenties om samen te kunnen werken. De professional ontwikkelt en onderhoudt professionele netwerken in de (internationale)

⁴ Zie Munneke, E. L. (2024). *Moedige ruimte maken: onderzoekend vermogen als essentiële competentie in het werken aan complexe opgaven*. Hogeschool Utrecht.

⁵ Heusdens, W. T., Bakker, A., Baartman, L. K. J., & De Bruijn, E. (2015). *Contextualising vocational knowledge: A theoretical framework and illustrations from culinary education*. *Vocations and Learning*, 9(2), 151–165. <https://doi.org/10.1007/s12186-015-9145-0>

beroepspraktijk en kan in een lerend netwerk met anderen komen tot uitwisseling van kennis, ideeën en analyses, om bij te dragen aan de kennisontwikkeling van de handelingspraktijk en beroepsgroep.

De masterprofessional beschikt dan ook over integratief vermogen en kan partijen bij elkaar brengen. Op deze manier ontstaan nieuwe praktijken en perspectieven, waarbij verschillende samenwerkingsvormen mogelijk zijn, elk vanuit een eigen motivatie.

De masterprofessional handelt in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een brede of multidisciplinaire context die gerelateerd is aan het beroepsdomein. Hij heeft een kritisch bewustzijn van complexe vraagstukken op het eigen vakgebied en het raakvlak tussen verschillende vakgebieden en kan hierbinnen interprofessioneel handelen en meervoudige processen aansturen.

3.4 D. Doorwerking

De kern van de pijler Doorwerking⁶ is de wijze waarop kennisontwikkeling door de masterprofessional, in wisselwerking met de praktijk, betekenis krijgt in de beroepspraktijk en het bredere beroepsdomein.

Doorwerking komt tot uiting in zowel het proces waarin kennis gezamenlijk wordt ontwikkeld en ingezet, als in de resultaten die hieruit voortkomen, waaronder interventies, ontwerpen, toepassingen, producten of werkwijzen met directe consequenties voor de praktijk.

Doorwerking gaat om het doelgericht en verantwoord realiseren van ontwerp-, verander- of professionaliseringsdoelen⁷ op basis van kennisontwikkeling, in wisselwerking met de praktijkcontext. De masterprofessional werkt aan complexe praktijkvraagstukken in contexten waarin meerdere perspectieven, belangen en condities samenkomen. In deze dynamiek ontstaat doorwerking niet als een afzonderlijke fase aan het einde van een proces, maar als integraal onderdeel van het werken aan het vraagstuk.

Doorwerking manifesteert zich in de wijze waarop de masterprofessional kennisontwikkeling verbindt met concrete praktijksituaties en daar, samen met betrokkenen, betekenis aan geeft. Dit laat zich zien in bewuste keuzes over hoe kennis wordt ontwikkeld, gedeeld, toegepast en verankerd, en hoe deze bijdraagt aan veranderingen in professioneel handelen, besluitvorming of concrete producten.

Afhankelijk van het domein krijgt doorwerking vorm in interventies en veranderprocessen, evenals in het ontwerpen, realiseren en implementeren van toepassingen, producten, systemen of werkwijzen. In die zin omvat doorwerking ook innovatie, opgevat als het verbeteren, veranderen of vernieuwen van praktijken op basis van kennisontwikkeling⁸. Innovatie is daarmee geen doel op zichzelf, maar een

⁶ In literatuur en beleid worden verschillende termen gebruikt om de waarde van kennisontwikkeling te duiden, zoals *impact*, *kennisbenutting*, *doorwerking* en *valorisatie*. In deze masterstandaard wordt, in lijn met het rapport *Meer waarde met hbo* (Vereniging Hogescholen, 2018), gekozen voor de term *doorwerking*, omdat deze term tot uitdrukking probeert te brengen hoe waarde zich in wisselwerking met praktijken ontwikkelt en manifesteert. Deze keuze betekent geen afwijzing van andere terminologie, maar markeert een accent dat past bij het karakter van masters in het hbo.

⁷ Greven, K., & Andriessen, D. (2019). Practice-based Research Impact Model for Evaluation: PRIME. *EAIR Conference 2019*, (August), 1–11.

⁸ Vanlommel, K., Coppoolse, R., & Schaap, L. (2024). *De grote vragen over onderwijsinnovatie*. Utrecht: Boom.

mogelijke uitkomst van doorwerking wanneer bestaande werkwijzen, aannames of oplossingen niet langer toereikend zijn.

De aard en reikwijdte van doorwerking in de master in het hbo zijn context- en domeinspecifiek. Doorwerking kan zichtbaar zijn in de eigen praktijkcontext, maar ook in bijdragen aan werkwijzen, producten, veranderingen of professionalisering in een breder professioneel netwerk of andere contexten.

Binnen de duur van een masteropleiding gaat het niet om het realiseren van grootschalige of blijvende innovatie, maar om het laten zien dat de masterprofessional bewust en onderbouwd handelt met het oog op zinvolle doorwerking, en daarbij de eigen praktijk kan verbinden met bredere professionele en conceptuele kaders.

4 Verantwoording

Bij de beschrijving van de standaard is gebruik gemaakt van relevante bronnen uit de hbo-sectoren om de standaard van de master in het hbo te kunnen valideren. Dit zijn de nationale en internationale beschrijvingen van het masterniveau zoals deze zijn uitgewerkt in de Dublin Descriptoren en het NLQF vergeleken om de standaard te plaatsen op het juiste niveau. In dit hoofdstuk is uiteengezet hoe deze nationale en internationale standaarden voor het masterniveau gebruikt zijn in het tot stand komen van de vernieuwde masterstandaard.

Er zijn twee raamwerken in de analyse gebruikt om de beschrijvingen van de standaard te voeden met terminologie passend bij de zwaarte van niveau 7. In de volgende paragrafen is een aantal voorbeelden uit de verschillende raamwerken uitgelicht om de relatie tot de standaarden inzichtelijk te maken.

4.1 Dublin Descriptoren

De Dublin descriptoren zijn door de lidstaten van de Europese unie vastgesteld om het gemeenschappelijke eindniveau van masteropleidingen te in het kader van het Bolognaproces. Deze descriptoren worden gebruikt bij de bepaling van het eindniveau van de hoger onderwijs opleidingen.

Dublin Descriptoren		Second Cycle Master
1	Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van Bachelor en die deze overtreffen en/of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.
2	Toepassen kennis en inzicht	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan
3	Oordeelsvorming	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaalmaatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
4	Communicatie	Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of nietspecialisten.
5	Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter

Tabel 1: Dublin descriptoren op masterniveau

4.2 Het Nederlands Qualificatie Framework (NLQF)⁹

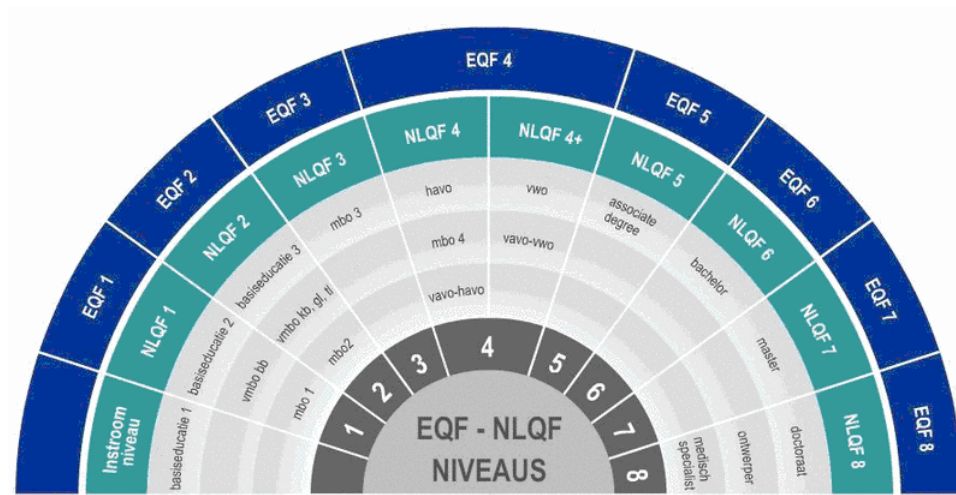
Het NLQF in het Nederlandse onderwijssysteem

In 2008 is in Europa het European Qualifications Framework (EQF) opgesteld om onderlinge vergelijking tussen de verschillende onderwijssystemen en de eindkwalificaties van opleidingen in Europa mogelijk te maken. Het EQF beslaat het gehele onderwijssysteem en bestaat uit acht niveaus. De hoogste niveaus zijn gebaseerd op de Dublin Descriptoren, die de eindniveaus van opleidingen in het Hoger Onderwijs beschrijven. Elk EU-land heeft het EQF vertaald in een eigen niveaubeschrijving.

NLQF-niveaus: de waaier

In Nederland is het EQF vertaald in het NLQF. Het Nederlands kwalificatieraamwerk (NLQF) bestaat uit acht niveaus en één instroomniveau. De niveaus worden vastgesteld aan de hand van beschrijvingen van wat iemand weet en kan na voltooiing van het leerproces. Deze beschrijvingen van de niveaus van kennis, vaardigheden en zelfstandigheid en verantwoordelijkheid noemen we leeruitkomsten. Alle door de overheid erkende kwalificaties hebben een NLQF-niveau.

In de onderstaande halve cirkel zijn de verschillende Nederlandse onderwijstypen geclusterd rondom het NLQF en het EQF. Het masterniveau is hierin terug te vinden onder niveau 7 van zowel het EQF als het NLQF. In de volgende paragraaf vind je de beschrijving van NLQF-niveau 7 voor het masterniveau.

Figuur 1 EQF, NLQF en Nederlandse onderwijssysteem

⁹ Link: [NLQF/EQF-niveau 7 - NLQF](#)

NLQF	Master/ niveau 7
Context	Een onbekende, wisselende leef- en werkomgeving met een hoge mate van onzekerheid, ook internationaal.
Kennis	• Bezit bijzonder gespecialiseerde en geavanceerde kennis van een beroep, kennisdomein en wetenschapsgebied en op het raakvlak tussen verschillende beroepen, kennisdomeinen en wetenschapsgebieden. • Bezit een kritisch begrip van een reeks van theorieën, principes en concepten, waaronder de belangrijkste van een beroep, kennisdomein en wetenschapsgebied. • Bezit uitgebreide, gedetailleerde kennis en kritisch begrip van enkele belangrijke actuele onderwerpen en specialismen gerelateerd aan het beroep of kennisdomein en wetenschapsgebieden.
Vaardigheden Toepassen van kennis	• Reproduceert, analyseert en integreert de kennis en past deze toe, ook in andere contexten en gaat om met complexe materie. • Deze kennis vormt de basis voor originele ideeën en onderzoek. • Gebruikt de opgedane kennis op een hoger abstractie- niveau. Denkt conceptueel. Stelt argumentaties op en verdiept deze. • Brengt op basis van methodologische kennis een fundamenteel onderzoek zelfstandig tot een goed einde. • Levert een originele bijdrage aan het ontwikkelen en toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband. • Signaleert beperkingen van bestaande kennis in de beroepspraktijk en in het kennisdomein op het raakvlak tussen verschillende beroepspraktijken en kennis- domeinen onderneemt actie. Analyseert complexe beroeps- en wetenschappelijke taken en voert deze uit.
Probleemoplossende vaardigheden Leer- en ontwikkelvaardigheden Informatievaardigheden	• Onderkent en analyseert complexe problemen in de beroepspraktijk en in het kennisdomein en lost deze op tactische, strategische en creatieve wijze op. Levert in de beroepspraktijk en in het kennisdomein een bijdrage aan de (wetenschappelijke) oplossing van complexe problemen door gegevens te identificeren en te gebruiken • Ontwikkelt zich grotendeels autonoom. • Verzamelt en analyseert op een verantwoorde, kritische manier brede, verdiepte en gedetailleerde wetenschappelijke informatie over een reeks van theorieën, principes en concepten van en gerelateerd aan een beroep of kennisdomein,

Communicatievaardigheden	evenals informatie over enkele belangrijke actuele onderwerpen en specialismen gerelateerd aan het beroep en kennisdomein en geeft deze informatie weer. • Communiceert doelgericht op basis van in de context en beroepspraktijk geldende conventies met gelijken, specialisten en niet-specialisten, leidinggevend en cliënten.
Verantwoordelijkheid en Zelfstandigheid	• Werkt samen met specialisten en niet-specialisten, gelijken, leidinggevend en cliënten. Draagt verantwoordelijkheid voor resultaten van eigen werk en studie en het resultaat van het werk van anderen. • Draagt verantwoordelijkheid voor het aansturen van complexe processen en de professionele ontwikkeling van personen en groepen. • Formuleert oordelen op grond van onvolledige of beperkte informatie en houdt daarbij rekening met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.

Tabel 2: NLQF op masterniveau

5 Toelichting validatie masterstandaard

In de volgende paragrafen wordt toegelicht hoe de Dublin Descriptoren en het NLQF zijn gebruikt ter validatie van deze masterstandaard. Een aantal voorbeelden zijn uitgelicht en beschreven zodat duidelijk wordt hoe de niveauomschrijving van een leeruitkomst uit bovenstaande tabellen, is verwerkt in de masterstandaard.

5.1 Context en karakteristiek

De context en karakteristiek van de master in het hbo is mede gevoed door wat “oordeelsvorming” heet bij de Dublin Descriptoren. Het niveau van de context wordt hierin treffend weergegeven, het gaat namelijk om nieuwe of onbekende omstandigheden en tevens om het bredere perspectief.

Dublin Descriptor – Oordeelsvorming –

*Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of **onbekende** omstandigheden binnen een **breder** (of multidisciplinaire) **context** die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te **integreren** en met **complexe materie** om te gaan.*

5.2 A. Meesterschap

Meesterschap heeft de elementen in zich van het **levenlang leren** en van **ethisch** en **moreel** handelen. Dit komt terug bij de “Leer-en ontwikkelvaardigheden” van het NLQF en bij de Dublin Descriptoren onder “Toepassen kennis en inzicht”.

Bij meesterschap wordt gesproken van “Sociaal-maatschappelijk, ethisch en moreel handelen waarbij ze het debat aan kunnen gaan met anderen in het netwerk”. Deze invulling van meesterschap is geïnspireerd op de onderstaande Dublin Descriptor.

Dublin Descriptor– Toepassen kennis en inzicht –

*Is in staat om kennis en inzicht toe te passen en daarbij rekening te houden met **sociaal-maatschappelijke en ethische** verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.*

Meesterschap kan gezien worden als een overtreffende trap t.a.v. vakmanschap en veronderstelt ook kennisverwerving op een dieper niveau. In deze tekst wordt dan ook de tekst in het NLQF aangehaald onder het kopje kennis.

NLQF

Een masteropgeleide professional beschikt over geavanceerde kennis van een beroep, kennisdomein en wetenschapsgebied en op het raakvlak tussen verschillende beroepen, kennisdomeinen en wetenschapsgebieden.

Zelfsturing en kunnen werken in een werkomgeving met een autonoom karakter zijn elementen die onder meesterschap zijn weergegeven in de tekst. Deze zijn ook terug te vinden in het NLQF onder “Leer-en Ontwikkelvaardigheden”. NLQF – Leer-en ontwikkelvaardigheden –

Ontwikkelt zich grotendeels autonoom.

5.3 B. Onderzoekend Vermogen

Het onderzoekend vermogen komt bij de Dublin Descriptoren terug bij “Kennis en inzicht” waarin wordt verwezen naar “onderzoeksverband”. In het NLQF komt de pijler onderzoekend vermogen het meest tot uiting. Alleen de categorie waarbinnen het onderzoekend vermogen wordt geplaatst varieert.

Dublin Descriptor– Kennis en Inzicht –

*Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van Bachelor en die deze overtreffen en/of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een **originale bijdrage** te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.*

NLQF – Probleemoplossende vaardigheden –

*Onderkent en analyseert **complexe problemen** in de beroepspraktijk en in het kennisdomein en **lost** deze op tactische, strategische en creatieve wijze **op**.*

In het NLQF wordt onder “Toepassen van kennis” over fundamenteel onderzoek gesproken, dit past niet in de context van masters in het hbo. Onder de categorie “Probleemoplossende vaardigheden” komt de wijze van onderzoek passend bij een master in het hbo meer tot uiting.

NLQF – Toepassen van kennis –

*Signaleert beperkingen van bestaande kennis in de **beroepspraktijk** en in het kennisdomein op het raakvlak tussen verschillende beroepspraktijken en kennisdomeinen onderneemt actie **Analyseert** complexe beroeps- en wetenschappelijke taken en voert deze uit.*

5.4 C. Interprofessioneel handelen

Het interprofessioneel handelen gaat het om vraagstukken grensoverstijgend en breed kunnen onderzoeken, analyseren en oplossen. In de Dublin Descriptoren en het NLQF zijn niveaubeschrijvingen te vinden die dit benoemen.

Dublin Descriptor – Toepassen van kennis –

*Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een **breder** (of **multidisciplinaire**) **context** die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te **integreren** en met complexe materie om te gaan.-*

NLQF – Verantwoordelijkheid en zelfstandigheid –

*Formuleert oordelen op grond van onvolledige of beperkte informatie en houdt daarbij rekening met **sociaal-maatschappelijke**, wetenschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en **oordelen**.*

In het NLQF is onder dezelfde beschrijving ook een relatie gelegd met de pijler **meesterschap**. Onder interprofessioneel handelen is het eerste gedeelte gebruikt als duiding van het niveau. Het gaat om situaties waarbij onvolledige of beperkte informatie beschikbaar is en toch wordt gevraagd aan de masterprofessional om uitspraken te doen.

5.5 D. Doorwerking

De uitwerkingen van het niveau met betrekking tot doorwerking is ten dele terug te vinden in de Dublin Descriptoren “Communicatie” en zijn vooral beschreven in het NLQF onder “Probleemoplossende aardigheden” en de uitwerking van “Verantwoordelijkheid en zelfstandigheid”.

Dublin Descriptoren – Communicatie –

*Is in staat om **conclusies**, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig **over te brengen** op een publiek van specialisten of niet-specialisten.*

NLQF – Probleemoplossende vaardigheden –

Levert in de beroepspraktijk en in het kennisdomein een bijdrage aan (wetenschappelijke) oplossing van complexe problemen door gegevens te identificeren en te gebruiken

De bijdrage aan kenniscreatie in het beroepsdomein komt hierin tot uiting.

NLQF- Verantwoordelijkheid en zelfstandigheid –

Draagt verantwoordelijkheid voor het aansturen van complexe processen en de professionele ontwikkeling van personen en groepen.

Het aansturen van complexe processen en de professionele ontwikkeling van personen en groepen is nader uitgewerkt in de pijler Doorwerking en maakt het niveau van impact op de beroepspraktijk zichtbaar.

Vereniging Hogescholen

Colofon

Vereniging Hogescholen
Prinsessegracht 21
2514 AP Den Haag

T 070 312 21 21
E info@verenighogescholen.nl
W www.verenighogescholen.nl

© 2026 Vereniging Hogescholen.
Alle rechten voorbehouden.